IZHAJA VSAK ČETRTEK

Naročnina:
IVANJA
INOZEMSTVO

	Leto	pol leta	četrtletje
Lir	100	60	30
	150	90	50

Uredništvo in uprava: Trst, Via Mainica 14-15. Telefon 1140 Uradne ure za stranke ob ponedeljkih in sredah od 16—18. Oglasi: Za vsak mm. visoine eno kolono v širokosti 10 mm: finančni oglasi 1 L, navadni, osebni, vabila 50 cent., izgubljeni, ohranjeni oglasi 50 cent. — Vsaka beseda posebej. — Poslanski izvod 50 cent.

DELO

Komunisti morajo ves potek dogodkov izrabiti v to, da se učijo v trdi šoli krvavih izkušenj. Njih naloga je, voditi proletariat v njegovih borbah, do razrušitve stare družbe.

Trst, 16. avgusta 1923. — Leto IV. - Štev. 170.

Glasilo Komunistične stranke Italije

Po enem letu....

Pretekli Gožjate proletariata v Italiji ni mogoče pod enega samega zgrešenega dejanja, kakor se to navadno misli, ampak posledica dolgotrajnega razvoja proletarskega gibanja v Italiji, katerega vrhovni vodilni organ — Socialistična stranka — ni bil ne duševno ne tehnično pripravljen na nastop revolucionarne dobe, ki jo je ustvarila svetovna vojna. Pojav, ki ga opazujemo v delavskem gibanju vse zapadne Evrope po svetovni vojni in ki je imel skoro v vseh zapadnoevropskih državah iste ali podobne posledice: porat ali zastoj delavskega pokreta, reakcijo, fašizem.

Zadržanje Socialistične stranke v Italiji v vseh večjih gibanjih in bojih za časa protidraginjaških izgredov, zasedbe tovaren, prvih nastopov oboroženega poskusa italijanskega delavstva, da se reši izpod krempljev Mussolinijeve reakcije — generalne stavke v avgustu lanskega leta dogodka, ki zasluži, da se za spominmo ob njegovi obletnici. Ki je bila pretekli teden — sledi logično iz nepripravljenosti in nezmožnosti stare stranke, da bi razumela položaj in znala uporabljati temu primerna bojna sredstva. Vsled tega je moral proletariat Italije prestveti one poraze in ona udarce, ki jih je zadobil v svojih velikih bojih in mora danes prezivljati tiranijo kapitalistične reakcije v obliki fašistične diktature. A to pomenja za delavski pokret obenem nekaj pozitivnega, pomenja zelo strogo šolo izkušenj, ogenj, ki naj lizišči in kristalizira delavsko gibanje za bodoče boje, ki naj ga usposobi za bodočo neizbežno zmago. Komunisti — elita delavskega razreda — moramo ves ta potek dogodkov izrabiti v to, da se učimo neprestano, učimo v trdi šoli krvavih izkušenj, kajti naša je naloga, da vodimo proletariat v njegovih borbah do razrušitve stare družbe, ne le to, ampak se vse več: da organiziramo na njenih ruševinah novo zgradbo komunistična gospodarstva, komunistična družabnega reda.

Delavsko gibanje v Italiji je danes zlomljeno. Odporna sila proletariata in njegovih organizacij je uničena in na ruševinah proletarskega pokreta besni reakcija kapitala, opirajoča se na silo kratkovidnih, nestrpnih, duševno omejenih malomeščanskih plasti, ki jih je fašizem uspel pridobiti z demagogijo. Položaj v Italiji je danes tak, da je dežela postala središče svetovne reakcije, da so vse oči svetovne buržoazije obrnjene danes v Rim, kakor so oči proletariata obrnjene v revolucionarno Moskvo, središce prve delavsko-kmetske republike, obsegajoče eno šestino sveta. Eno leto je minulo po zadnjem poizkusu italijanskega proletariata, da se reši poločnega poloma. Spominjajoč se tedanjih dogodkov, bojev, ki jih je delavstvo bilo ponekod z junaškim navdušenjem in samožrtvovanjem in ki so bili ponekod venčani celo z zmago, moremo reči, da je bil tudi glede na objektivne pogoje, mednarodni položaj, gospodarski položaj dežele itd. itd., trenotek, ki bi mogel odločiti: ali — polom, ali na novo pot, pot organizirane obrambe, ki bi tvorila ishodišče za prehod v protiofenzivo.

Toda... tragedija, ki se je izvela v proletarskem gibanju koncem vojne, se je morala razviti do konca. Danes, ko je čas marsikaj odkril, ko so nas dogodki marsikaj naučili lahko določimo, da je pomenjala zadnja stavka v avgustu preteklega leta vrhunec in prihod fašistov na vlado — konečni logični finale te tragedije. Sedaj se začenja nova doba, doba pregrupiranja in reorganizacija. Ni se sicer zaključen intermezzo, ki nastopa ob zmagi vsake reakcije, intermezzo zastoja iz resignacije širokih mas, ki je nujna posledica dozivetih porazov, a že nastopajo znaki, objektivni predpogoji, ki pričajo, da bo ta perioda kmalu premagana. V Italiji sami je prvi pojav končno čiščenje v vrstah proletarskih strank, propadanje centrističnih struj v delavskem pokretu, zbiranje revolucionarne elite okrog komunistične stranke, a večjo in sigurnejšo garancijo nam nudi danes internacionalni položaj, ki je dandanes, v dobi internacionalnih pokretov, pač najvažnejši in najodločilnejši.

Danes imamo poleg obeh centrov svetovne razredne grupacije, revolucionarne Rusije in reakcionarne Italije dve drž avi, v katerih se odločuje usoda Evrope: Nemčijo in Bolgarijo. V obeh imamo organizirano proletarsko gibanje in pa ; reakcionarno-burzoazno, opirajoče se na široke mase na eni strani proletarskih, na drugi strani maloburžoaznih in intelektualnih slojev. Ti dve dr. žavi sta danes odločujoči za proletarski pokret. Tudi že bi se reakciji posrečilo momentalno zavladati nad deželo, bi ne imelo to tolike važnosti, ker bi ostaj proletarski pokret nedotaknjen, kakor imamo priliko opazovati to danes na Bolgarskem. Nemčija, ta najvažnejša industrialna država Evrope se nahaja prav v teh tednih, v teh dneh pred odločilnimi dogodki, ki bode na mah spremeniti lice političnemu položaju. Delavski razred stoji pred prevzetjem državne vlasti v svoje roke, kljub nevarnosti, ki preti a strani sile organizirane fašizma. A ta se ne bi mogla vzdržati na vladi proti organizirani volji delavskega razreda — spomnimo se le na Italijo — kjer se more fašistična vlada vzdržati edino-le spričo zlomljene organizativne sile proletariata!

Tako stojimo danes pred dogodki, ki morejo na mah spremeniti položaj in poviti delavska gibanje na pozorišče z odločujočo ulogo. Skozi Nemčijo in Bolgarijo bo val proletarske revolucije na novo zajel centralno Evropo in Balkan in postal odločilen tudi za nas v Italiji. Delavske mase bode na novo zadobile vero v svojo moč in svojo zmago.

To so danes približno perspektive političnega položaja, po preteku enega leta od zadnjih velikih bojev. Položaj nam nudi ugodno sliko za bodočnost, a mi smo poklicani, da to bodočnost subjektivno že danes pripravimo. Utrjevati moramo naše organizacije, vzgajati v razredni revolucionarni zavesti sebe in druge, a v prvi vrsti se učiti, da nas dogodki ne bodo nasli nepripravljene. V tem tiči predpogoj naše zmage, kajti res je sicer, da so zunanji, ekonomski uplivi, ki oblikujejo družbo, a nositelji družbe, elementarni material pri zgodovinskem procesu smo pač mi.

L. TROCKI:

Združene države Evrope

Mislim, da bi bilo potrebno vsporedno s parolo **«delavsko-kmetska-vlada»** postaviti tudi parolo **«Združene države Evrope»**. Le zveza teh dveh parol nam bo mogla dati jasen odgovor na najbolj pereča vprašanja evropskega razvoja, računajoč sicer na njegove faze.

Zadnja imperialistična vojna je bila kljuh epizodičnl udeležbi Amerike in Japonske, bistveno evropska vojna. Potem ko je prejela, kar je potrebovala, se je Amerika umaknila iz evropskega poprišča in se vrnila domov.

Bile so sile kapitalistične produkcije, prestopajoče okvir evropskih nacionalnih držav, ki so dale vzgon vojni.

Nemčija si je zadala nalogo, da «organizira» Evropo, t. j. da združi pod svojim vodstvom evropski kontinent z namenom, da začne nato resno borbo z Anglijo v svrho svetovne hegemonije.

Francija si je za svoj del postavila cilj, da zruši Nemčijo. Njeno agrarno mrcvarjavstvo, konservativizem njenih ekonomičnih oblik, ne dovoljujeta niti njeni buržoaziji, postaviti problema evropske reorganizacije, onega problema, ki ga ni bil v stanu rešiti nemški kapitalizem, celprav je posedoval mogočno vojno mašino Hohenzollerncev. Zmagovita Francija vzdrauje sedaj svojo nadvlado s tem, da «balkanizira» Evropo. Velika Britanija provocira in protestira francosko politiko raztrganja in delitve Evrope, zakrivajoč sicer svoje namene s svojo tradicionalno hinavščino. Rezultat: Nas nesrečni kontinent je razdeljen, zdrobljen, raztrgan, desorganiziran, balkaniziran, izpremenjen v pravo nerisnico. Ruhrska ekspedicija je pojav razburjene blaznosti združene z uničevalnim računanjem (definitivni polom Nemčije) — pojav, ki se ga pogosto opazuje v psihiatriji.

Na isti način, kot je imela vojna svojo bazo v potrebi produktivnih sil do večjega polja razvojnih možnosti, ima okupacija Poruhrja, smrtonosna Evropi in človeštvu, svoj mostrujoč izraz v zdruitvi ruhrskega premoga z lorenskim železom. Evropa se ne more razvijati v obdaževalnih mejah, postavljenih po versajlijesk. pogodbi. Mora jih uničiti, ako noče svojega popolnega ekonomskega propada. A metode, ki jih uporablja francoska buržoazija, da prekorači meje, ki jih je sama postavila, je se večaje kaos in približujeo razpad.

Nezmožnost buržoazije, da reši temeljni problem ekonomične restauracije v Evropi, postaja bolj in bolj evidenten delavskim masam. Parola delavsko-kmetske-vlade odgovarja rastočim stremljenjem delavstva, kje dobiti rešitve z lastnimi silami. Danes postaja torej potrebno pokazati konkretnejše sledeče rešitev: tesno ekonomsko delovanje evropskih narodov, ki bo edino moglo rešiti nas kontinent ekonomskega razpada in usunjena amerikanskemu kapitalu.

Amerika se je odcepila od Evrope in opazuje danes ekonomično agonijo, mirno pricakujoč trenotka, ko ji bo mogoče kupiti jo — kakor Avstrijo — z malimi stroski. A Francija se ne more ločiti od Nemčije, ne Nemčija od Francije in obe tvorita temeljno skupino zapadne Evrope. Tu je nastal vozel evropskega problema in tu se bo razvozlal. Vse ostalo je le privesek. Balkanske drjave ne morejo živeti in se razvijati izven federacije, to smo priznali že mnogo pred evropsko vojno. Isto se more reči o ostankih avstro ogrskega cesarstva in zapadnih predelov caristične Rusije, ki so ostali izven okvira Sov. Unije. Apenini, Pireneji in Skandinavija so le odje evropskega telesa, moleci v Ocean. Sami zase ne morejo živeti. Na sedanji visoki produktivnih sil je torej evropski kontinent ekonomična celota, jasno, ne zaključena, a globoko notranje enotnosti, ki se je pokazala kot taka v strašni katastrofi imperialistične vojne in ki se je na novo pojavila v strašni krizi okupacije Poruhrja. Evropa ni le zemljepisni izraz, ampak je ekonomično dejstvo, mnogo konkretnejše — posebno v današnji povojni situaciji — kot svetovni trg. Ako smo mi že pred precejanjem časom priznali potrebne federacije za balkanski polotok, je danes čas postaviti na jasen in precizen naziv problem balkanizirane Evrope.

Ostane potem vprašanje Sov. Zveze na eni strani in na drugo ono Velike Britanije. Samo ob sebi umevno gotovo ne bo Sov. Zveza ona, ki se bo upirala ustanovitvi evropske federacije in ki se bo obotavljala vstopiti vanjo. In evo vsled tega dejstva samega zagotovljen most med Evropo in Azijo!

Vprašanje Velike Britanije ima bolj pogojno razrešitev, ki zavisi od razvojnega procesa revolucije v tej deželi. Ako bo triumfirala «delavsko-kmetska-vlada» na evropskem kontinentu pred zrušitvijo angleškega imperializma — stvar ki je precej gotova — bo evropska federacija delavcev in kmetov že vsled tega naperjena proti angleškemu imperializmu. Tako, ko bo ta zrušen bodo, naravno, britanski otoki z odprtimi rokami sprejeti v evropsko federacijo.

* * *

Toda — se nas bo mogoče vprašalo — zakaj evropska in zakaj ne svetovna federacija? Postavili vprašanje tako, je preveč abstraktno. Evidentno ekonomski in politični razvoj sveta stremi k enotni svetovni ekonomiji, s stopnjo centralizacije, odgovorjačete tehničnim pogojem. A sedaj ne gre za bodočo socialistično ekonomijo: ampak zato, da se dobi pot iz zagate, v kateri se nahaja Evropa. Treba pokazati evropskim delavcem in kmetom izhoda, neodvisno od pogojev, v katerih se nahaja danes revolucionarni proces v Ameriki, Avstraliji, Aziji in Afriki. S tega stališča se nahaja parola «Združene države Evrope» na isti historični stopnji, kakor ona «delavsko-kmetske-vlade»: je prehodna parola, ki odpira perspektivo rešitve in vodi vsled tega delovne mase na pot revolucije.

Ni mogoče meriti z istim merilom revolucionarnega razvoja po celem svetu. Amerika ni izšla iz vojne osiljena, ampak močnejša. Notranja stabilnost ameriške buržoazije je se celo močna. Ona skuša reducirati na minimum svojo odvisnost od svetovnega trga. Vsled tega se oddaljuje revolucija v Ameriki, neodvisno od evropske situacije, za par desetletij. Ali moramo reči vsled tega, da se mora razvijati evropska revolucija vsporedno z ameriško? Niti najmanjše! Ako ni čakala nazadnjaška Rusija (in ni mogla čakati), evropske revolucije, bo čakala in bo mogla čakati Evropa tem manj ameriške revolucije. Blokirana po kapitalistični Ameriki — in v prvem momentu mogoče tudi po Veliki Britaniji - bo mogla delavska in kmetska Evropa vstrajati in se razvijati na podlagi resne vojaške in ekonomične Zveze.

(Konec prihodnjic)

Poljedelske koncesije v Rusiji

Pogoji, pod katerimi more biti zavarovana zemlja v Rusiji za poljedelstvo, so sedaj jasni, kajti sklenjenih je bilo nekaj pogodb med kapitalističnimi skupinami in delavskimi komunami.

Pred kratkim je bila dana koncesija za 25.000 akrov (1 aker — 0,4 ha) zemlje neki kapitalistični družbi v juznem delu Ukrajine. Po pogodbi je družba obvezana varovati in obdelovati zemljo za državo, pri čemur pa ima primerno dobiček, vse pod vladno kontrolo. Družba je z Berlina in se je pripela pečati s poljedelstvom za dobavljanje živil na nemški trg.

Pogodba je sklenjena ka 24 let in bo lahko obnovljena 12 let na to. Najmnina od zemlje in 12 pudov (pud — 16,38 kg) žita na desjatino (desjatina — 2400 m kv.). Ta ni veliko, ako upoštevamo, da tamkajšnja zemlja obrodi na desjatino 100 pudov in ce je dobri letina tudi 150 pudov na leto. Tako je najemnina nekako desetodstotna od pridelka. Bili pa mora poleg tega plačan živilski davek, ki znaša tudi nekako deset odstotkov od pridelka. Tekom treh let družba ne more prodajati žita čez meje in potem ima ukrajinska vlada moč, da v slučaju potrebe omejuje trgovanje s tujino.

Delavske komune, ki se naseljujejo na deželo, ne plačajo od zemlje, ki jim je obdelovati, nicesar in nimajo drugih obveznosti, kot da morajo oddati deset odstotkov od svojega pridelka. Ce se naseljujo z mašinerijo, dobijo mnogo več zemlje, ker od nih pričakujejo, da bodo vsé zemlje obdelali.

Ena takih komun, Migajevo hižu Odese, bi lahko služila za vzorec drugih v Rusiji radi svojega vodstva. Sestavljena je iz farmarjev iz Amerike. Skupina je prejela 3200 akrov zemlje crne bogate prsti. Komuna se sestoja iz 150 oseb.

Reparacioni čvor

BEČ, jula 1923.

Savremena je Nemačka slična uzburkanom moru, po kome plove mnogobrojne barke, s kojima se bezdušni talasi igraju, preteći, da ih svakog časa zahvate u svoj samrtni zagrljaj. Vulkanskom snagom izbijaju iz nje mnoge erupcije nemira, koji sa prekoračili celu Nemačku u žarište otvorene, često krvave borbe, čija ostrina pobuđuje opštu pozornost.

Ratom stvorena ekonomska kriza i izazvana revolucionarna politička atmosfera, matno je poslužila za kaznenom ekspedicijom francusko-belgijske soldateske u rursku oblast. Sada se je navrulo po godine ovog razbojničkog pohoda, čiji je bilans upravo poražavajući za njegove redatelje.

Cilj je ekspedicije bio, da prisili Nemačku na stažnje ispunjavanje mirovnih odredaba, a postigla je taj praktičan rezultat, da buržoaska Nemačka vodi joi pasivnuju rezistenciju, što je primoralo redatelje ekspedicije, da prošire okupacionu bazu, i da time izazove joi veću ljubomoru i zavist u drugovima svojih saveznika.

Samo produženje okupacije izaziva i intenzivnije akcije, koje sve više primajuju vojnički-politički karakter i dovode ekonomsko stanje Nemačke na ivicu propasti, što, opet, pogoršava i opšte stanje kapitalističke Evrope.

Od vremena ruske okupacije znatne je opao nemački izvoz, a porastao uvoz, i to naročito uglja, s kojim je ranije Nemačka u izobiljnoj meri raspolagala. Tako je, n. pr., Nemačka za prvo polugodište 1922. g. izvezla robe za 13,508.715 funti sterlinga, dočim je za isto vreme 1923. g. izvezla robe samo za 4,996.356 funti sterlinga.

Manjim izvozom, a većim uvozom znatno je opala kupovna moć nemačke marke, čije je posledice naročito osetila radnička klasa. Prema zvaničnoj statistici su cene životnih namirnica sada skuplje za 16.385 puta više nego u predratno vreme, dočim su radničke plaće samo za 16.180 puta veće. Ovo nesnosno stanje izaziva spuntane strajkove, koji se često krvavo svršavaju.

I ovi su strajkovi najocigledniji dokaz jedinstva svetskih razbojnika, kada su u pitanju njihovi klasni interesi. Nemački fašisti, pomognuti od Pariza, otvoreno prete, da će streljati svakog desetog strajkaša. U Münchenu se vrše pripreme za veliku fašističku smotru; i tom se prilikom ima, navadno, proglasiti i Bavarska monarhija. Da će ova monarhija biti gnjezdo kontrarevolucije, i filijala kontrarevolucionarnog Pariza, o tome ne može biti ni najmanje sumnje. A to potvrđuju i fašističke pripreme na bavarsko-saksonskoj granici. Bavarskim je fašistima trn u oku crvena Saksonija, koja je postala gnjezdo revolucionarnog proletarijata.

Klasnosvesni proletarijat Saksonije se jednako i dosledno bori i protiv stranih zavojevača, kao i protiv domaćih izrabljivača; zato je on jednako na udaru i okupacionim trupama, kao i najamnicima nemačkih kapitalista.

Pasivni otpor nemačke buržoazije prema kaznenoj ekspediciji, a istovremno njeno aktivno gušenje radničkog pokreta — jasno kazuje, da cek razbojničkog rata ima da plati radnička klasa, zato je i potrebno, da se slomije i ugusi svaki organizovani otpor proletarijata, a gospoda će se iz Berlina i Pariza vec pogoditi za kožu svojih modernih robova.

Ovo je do očiglednosti jasno i ono kazuje svakom, kome vrana joi mozak nije isisala, i ko poznaje unutrašnju dinamiku revolucije sa njenom zaoštrenom klasnom borbom, — da se revolucionarni režim neizbežno mora srušiti sa otvorenom diktaturom ove ili one klase: — buržoazije ili proletarijata. Ovakov svetsak mora usleditl; pa makar revolucionarni režim prolazio i kroz nekakvu tzv. demokraciju.

Pravdoljub

In še reforme

K «Novim reformam» spada tudi naredba, katero je objavil rimski uradni list in glasom katere sme glavni poveljnik «javne varnosti» (policije) dati «posebne naloge» privatnim osebam, ki se morajo plačati. Za take «posebne naloge» je predvidjana letna svota L. 350.000.

Z drugimi besedami povedano: imeli bomo poleg rednega policijskega aparata tudi nebroj privatnih oseb, ki bode «utrjevale» državo, to je, ki se bodo bavile z vsakovrstnim denuncijantstvom. Do pa ne bo stvar preveč smrdela, ji se pritisne uradni zakonitl pecat.

Ta nečedna stvar pa vseeno smrdi, in prav presneto!

Komplioti v inozemstvu

V Bruselsu se je vršil proces proti belgijskim komunistom, ki so bili, po italijanskem vzorcu, obtoženi zarote proti varnosti države. Porotniki so na vseh štirinajst vprašanj o krivdi obtožencev odgovorili negativno. Sodišče jih je nato osvobodilo vsake krivde ter jih spustilo na svobodo.

Nekaj o reakciji na deželi

V dveh peklenskih letih za proletariat Italije, v letih 1921. in 1922. ni povsod s velikko razsajal meč reakcije. Mestanska vojna, v kolikor zasluzi ta naziv, je bolj divjala po mestih, kjer je bilo delavsko gibanje bolj razvito, in po deželi, kjer so razlike med poljskim delavstvom in velikimi posestniki zemljišč bolj ostre in globoke. V mestih je osredotočena buržoazija in delavstvo, zato pa so se vršili tu prvi hudi spopadi, posebno v severni in juzni Italiji, kjer je politično življenje bolj razvito in izrazito. Jug je že danes v rokah kamoristov, katerih bojne metode pa je porabila reakcija tudi v severnem in srednjem delu države, koder prej takih političnih — obiskov niso se poznali.

Iz mest je reakcija udarila na deželo v obliki kazenskih ekspedicij po vojaško premišljenih načrtih ter je napadala naravnost ali pa obkoljevala polagoma postojanke socialistov, popolarov in komunistov, dokler niso nazadnje padle. Kako se je to godilo, je znano in se opazuje lahko se danes marsikje.

Zanimivo je, kako se je udejstvovala reakcija pri nas na deželi. Ker ni mogel kapital vselej in povsod nastopati naravnost kot tak, je koj iz prvega začetka svojega nastopa proti delu vrgel v svet geslo: domovina, in dal s tem nekako idealistično vsebino svojemu odporu. S tem je ozivel vse velike boje 19. stoletja za zedinjenje Italije in zvezal z njimi tudi svetovno vojno in zadnjo zmago ob Piavi. Ako pomislimo, kako je bil pretresel italijanski narod vpad sovražnih armad globoko v beneške ravnine, moramo reči da je italijanski kapitalizem spretno porabil v svoje svrhe idejo domovine in dvig italijanskega ljudstva proti sovražnemu vpadu na italijansko tla potem celo, ko je bila vojna že dobljena. Minogrede naj omenimo, da bi tudi italijanski proletariat, če bi bil dobil državo v roke, ko so pridrle avstrijske vojne v Benecijo, napel vse sile in končno vrgel horde nemškega kapitalizma preko mej italijanskega naroda. Da bi pa to doprical, mu ni bilo usojeno od zgodovine in je nadzje obveljal za — sovražnika domovine.

Idealistično ozadje, ki ga je kapitalizem znal dati svojemu nastopu proti delavstvu, pred katerim se je tresel še mnogo prej, je najel posebno malomeščanstvo, ki si ni ničesar obetalo od proletarskega prevrata, ki pa je menilo, da bo dobilo s svojim nastopom vodstvo države v roke. V drušbi z brezposelnimi in zavarovano pred oblastjo in zakonom je imelo proste roke, ko je začela svojo borbo proti grozečim delavcem in kmetom in za polaščenje državnega ustroja. Zato je tudi v razmerom kratkem času uspelo, da je deloma doseglo svoj cilj, deloma pravimo, ker je kapital marsikaj prepustil malomeščanstvu, to da popolnoma vendar ni dal iz rok vseh sredstev, ki tvorijo moč države in njeno oblast. Lahko rečemo, da borba med kapitalom in malomeščanstvom za državo ni končana, ker fašizem se davno ne predstavlja kapitala, ampak ljudi, ki so koncem konca od njega odvisni. Tako si je razložiti nasprotstva, ki se dan za dnem kažejo v taboru buržoazije.

Če si tako skušamo raztolmačiti v glavnem to, kar pravkar doživljamo, vidimo, kako malega pomena je nastopanje reakcije med slovenskim in hrvatskim ljudstvom v državi. Številno ne pomenja to ljudstvo v Italiji mnogo več kot nic, ker tvori komaj 10 odst. vsega prebivalstva v državi. Tudi gospodarsko ne more čisto nic vplivati na italijanski kapital. Reakcija bi lahko šla v tem pogledu mimo njega. Če ni šlo, sta dva vzroka: nacionalistično ozadje, ki si ga je poiskal kapital za svojo ofenzivo proti proletariatu, in koristi tistih, ki so priceli med slovenskimi in hrvatskimi kmeti s kakšnim podjetjem, ah so že gospodarsko vdrženali med njimi. Pravzaprav bi morali pristeti k temu še tretje, osebna nasprotstva med domačimi urojeni in onimi, ki so prišli med nje bodisi po svojih službah ali drugače.

Vendar je glavni vzrok gmotna korist nekaterih takih, ki so se znali okoristiti gospodarsko vsled spremembe političnih razmer v razdejanem ozemlju. Z gospodarskim prevratom v državi bi bilo tudi po njih, zato so vse storili, da se nekaj takega prepreči. Gotovo, da je bilo med bejevniki reakcijti tudi takih, ki so nastopali iz čisto nacionalističnega idealizma, ki so pa hitro zašli v najskrajnejši šovinizem, v brezumno sovraštvo radi tega, ker neka teri državljani govore jezik, ki ni — državni jezik. Večinoma so bili to mladi fantici, ki so vedeli, da morajo nekaj narediti, nekaj velikega za svoje ideale, pa so se spozabljali na primer, da so lovili in klofutali mlade rekrute ob naborih in podili spat vse mladiče, ki so bili šoli zvečer uporno postopali okoli vaških oglov. Ker ni imela reakcija pri nas na deželi pravih vzrokov, — ljudstvo je že po nagonu vedelo, da bi bilo nasčevanje kruto že za hodoljen prestopek, — ni mogla tudi dobiti pravih tal. Tisti, ki so bili najbolj navdušeni za reakcionarno gibanje, so si dali duška najraje v tem, da so pomoči magali nekatijanske napise in grmeli z velikimi orkanti po zidovih, da bodo zagnali bike. Da ni bilo to delo brez konkretne potence je razumljivo. Pogoma ni bilo dovolj — nike niso gorele.

Za volitve je pa prišlo strahovanje, grozilo se je in tudi izvršilo. Posebno Istra je doživela stvari, ki jih je te dobro ni videla. Ni pa bilo to celo je sistematično, ker se je tele razvijalo; zato je sle mimo kot poletna nevihta. Izvzemši nekatere slučaje, ki so jih narodili nekateri oblastniki na svojo roko, navadno taki, ki se jim je zdelo, da so njih podjetja gospodarsko ogrožena vsled agitacije med delavci in kmeti, posebno med onimi, ki so si zidali ali popravljali domove, so bila nasilstva omejena na neko zakonito obliko. Odstavljali so se župani, vplivalo se je na sklepe in dejanja občinskih nastopstev, oviralo in preprečevalo se je družtveno delo, v vsakem shajanju se je videlo nevarno zarotništvo proti državi in te zadruge so bile nazadnje obdržane, da so zgolj politična društa. Tako je prišlo do policijske uprave, ki ni nikdar imela zadosti strahov. Lovila jih je pri belem dnevu, in mnogi dvomljivi in nespodobni konfidenti med domačini iz raznih slojev, izmed gostilničarjev, ta in tam celo učiteljev, izmed državnih nastavljencev, pa tudi pohajačev, so vsevprek ovajali in sumničili, da ni mogla oblast nikjer sigurno zgrabiti zarotnikov in protidržavnih zločincev, ki jih na deželi ni bilo, in se posebno ne tam, kjer so jih iskali premladi in prevroči, malo trezni organi. S konfidentskim sistemom je kanalja slavila zmago, sam je padal navadno na najbolj poštene ljudi, ki so bili vendar toliko ponosni, da niso šli tudi oni med konfidente in se pobratili z njimi. Če bi postali var policijski zaupniki, bi ne imeli potem tudi kaga ovajali.

Z oktobrskim nastopom malomeščanstva na vlado se je na deželi marsikaj spremenilo. Narodni gospodje poslanci so se naglo poklonili predstavnikom nove dobe in vlade, poslanec Šusteršič v Gorici, prof. Wilfan v Trstu pri generalu Sani. Na deželi so nekateri nazadnjaki to hitro poznali in se tudi oni poklonili raznim mladim gospodom in povedali, kar simpatizirajo raje z njimi, ker bodnijo tudi njih pred — boljševiki, ki so okrajim nevarni. Svetovali so, koga morajo pretepati, komu dati ricinovo olje, koga pregnati in kje razdejati njih belege. Ni bilo treba reči dvakrat. Zakonito obstoječi Ljudski odri so se raznali, knjige in note potrgale, premeteline — zapleniło. Par tednov so lovili ljudi, razmere so postale divje. Povsod ni bilo tako, a kjer je bilo, se učinek ne bo tako kmalu zabrisal. Komunistični delavci in kmetje so pri tem veliko trpeli, njih žene in njih otroci, reakcija pa ni dosegla nič drugega kot to, da je vrste komunistov se pomnožila. Marsikdo, ki je prej omahoval, se je odaj odločil in se jim je pridružil. Konfidenti so delali s polno parno, reakcija, ki se je po njih ravnala pa ni pomisljala ali dela prav ali narobe. Nekateri goreči fantiči, pomnoženi z emigrantimi slovenskimi, službeno odvedljimi delavci dvomljivo — vrednosti, odnosi in dan mislili, kako bo bolje izvršil svojo zgolovinsko nalogo, zato so se godile stvari, ki so jih že takrat obžalovali mnogi pošteni Italijani. Zakon je seveda spal in ga tudi glasovi iz Rima niso doseli in zbudili. Nebenemu ni padlo na um, da bi se zakel radi vseh zločinov na sodišče, in kar tudi listi niso smeli pisati, je ostalo vse to skrito, če se tudi ni posabilo.

Slovenski narodnjaki so na koprivnice svojih ljudi in svoje politike kmalu dobili na deželi plačilo. Ko so bili komunisti na videz odpravljeni in izrotrani, je prišla vrsta tudi na narodnjake, posebno na take, ki niso bili kreature. Zasledovanja, zapori, preiskava, strahovanja v koncentracijski tudi obrti, odstavitve po občinskih nastopih, vse to je se čakalo in se danes ni končano. Iliteli so se nadnjo uro vplivanji v Italje a jim niso zaupali. Niso jim marali dati orožja in so jih vzlic vpisom rezervali, jih šikanirali in tudi metali iz javnih služb. Marsikdo je to zaslužil, ker je bil tudi sam ovajalec, ki je drugim veliko škoduval.

Če reakcija ni čutila potrebe nastopati pred zavrnetjem vlade na deželi, je imela toliko manj vzroka potem, ker razmere v državi vendar niso odvisne od tega obmejnega roba, na katerem prebiva slovenski in hrvatski živelj. Če je nastopala, so bila to dejanja nekaterih goreznežev, ki bi Italiji lahko bolje koristili. Komunisto državne meje na brigaja, med slovanskim in italijanskim malomeščanstvom pa se je rokovalo le tiho in skrito sporazumljenje, kar ga je bilo.

Bilanca reakcije ni na deželi aktivna, ampak pasivna. Zgrešeno je poslelno to, da se je akcija vodila s illegalnim sredstvi, ko bi legalna vel dosegla.

Domače vesti

NARODNI TISK

V Trstu izhaja list, katerega gospodarji mislijo, da mora biti pisan poljudno, to se pravi tako, da ga berejo preprosti ljudje, ki ne poznajo učenih besed in »velike« politike.

»To so modri možje«, jih bo kdo pohvalil, »tako je treba delati, če hočemo, da se bo naše ljudstvo res izobrazilo!«

Počasi, prijatelji! Ta list za novice in pouk dela za izobrazbo po svoje, in če vzamete le eno številko v roko, boste videli, da je njegov pouk tak, da vas mora obliti mrzli pot radi njega. Časnik, ki nosi ponižno ime »Mali list«, a je velik po svoji nesnagi, je list — sodec po pisavi — za take novice in tak pouk, ki so prerazunane na zep preprostega brlca. To je njegova poljudnost, da bi se čim hitreje prodajal, ker stane papir stane tisk, stane uprava in stane tudi duhovitost.

Berite samo petkovo koludrovščino od 27. julija 1923. po Kristusu, pa boste razumeli, da se tako »gobezdanje« pije in razmnožuje le zaradi tega, da list »vleče«, kakor se pravi, da ga torej nas dobri slovenski kmet in delavec kupujeta za sladkor in med. Bog nam grehe odpusti, saj nismo nevoščljivi, če Malolistarji raje vidijo polno kot prazno blagajno, ampak to pa le lahko povemo, da je za podobne novice in za podoben pouk škoda tiskarskega stroja, papirja in črnila in stokrat škoda časa, ki ga izma ta slovenski kmet in delavec z branjem take smrdeče koludrovščine. Da je res smrdeča naj navedemo del sestavka o traškem »ljudskem prenočišču«, dobesedno kakor so to zložili učeni gospodje iz zelnika »Malega lista«:

Dobro jetro.

Zbudili smo se kadr je te biv dan. Pijunt se mi je dalo, ma kam? Na desni je stena, na levi pej so gvanti po tleh, a kej bom štedirov, s'm djav sam pr sebi, jen — šplunk — s'm pijunu u čeftat. Flosk, je nardilo, ma se ni primlo. Nazaj je pa to in flosk! glih na čelo Tonetovo se je potisnilo ku pečat. Ti sajamenski hudič, ti, vaj malora, ene litanije kletvin je spostu, kam pluvat? Z roko ga je obrisnu. Kam pej sem tev, ke Matilda mi ni dala ščulu ze nabo. Je te prou, ma drugi bol vetirej prej ku imat kej tainega nerdet. Ben dobro s'm jau, bom reku »hopsa!« Nu smo že počivali.

Pole me je začnu boli trebch. Teščator me je, nism mogu več držat. Ta hipec zakrčim »hopsa« oba ku blisk sta ila pod plahtu. Ma tisti hipec je pod manu zagrmelo. vrrr-uk, na ambot sta bla oba spet gor, sta ščotila ženu krčula, ti lump, ti prese, kej zatu smo te uzeli u postelju, da bod »pljuvav« jenu »dihou«? Sram te bodi nu špot! Tašu sta krčala, da se je ipampet tresu. Jest pej ke sem vajen bet pr miri, s'm skoču gor, s'm se obuku jenu sem kou damš. Vaj malorišga!

Kdor je to klobaso spisal, ne zasluti vode in kruha enkrat na dan in bi ga po pravici lahko zaprli kot vagabunda, če nima koristnejšega dela. To je slovenski šund najbolj gabne vrste, ki bi se dal postreno plačati le s palico po zadnji plati. Kar je pa najhujše, takih dehtečih slovstvenih šopkov je menda zmožen le slovenski inteligent, »solan« človek, ki je izgubil se ono trohico normalnosti, katero je morda imel prej, dokler se še ni navadil abeceda.

Slovenci Juljske Krajine, ki smo ponavadi najbolji del slovenskega naroda, najbolj bister, poften, idealen, politično zrel, da se sami sebi čudimo, kako je vse to mogoče, se lahko tolažimo po prsih s tako visoko kulturo, kakršno prodaja z Malim listom koludrski morec po 20 stotink! V resnici nenavadna emancipacija razboritega slovenskega uma ta glupa koludrovščina, v resnici nedostojen izliv naše prirodne nadarjenosti, ki se duhovitosti Čuka na palci spravi v senco! S takimi šlahtimi cvetovi slovenskega duha se vsak čas moremo pokazati pred najponosnejše narode in jih samozavestno vprašati: Ali imate Mali list in Pepota iz Koludrovice? Pa ko nam odgovorijo, da ga nimajo, jim zmagoslavno potisnemo koludrovščino pod nos in zaklicemo kakor nepremagljiv kralj: Kako hočete biti veliki, ko nimate Malega lista?!

Skoro sto let je prešlo, ko se je bila pravda, ali se smejo pisati med Slovenci pesmi, ki ne posnemajo, kako se brani repa pred gosenicami, kako se priteluje najbolji krompir, kako se ovram odpravljajo garje, kako se uživim glavam gnide pregnanjajo in kako morajo jo gospodarju loviti miši. Prešeren je bil norce iz tistih, ki so hoteli, da se celo pesmi skladajo samo radi pouka. Če bi revež vedel, kakine pesemce bo pel Mali list in kakšen pouk bo širil dabes, bi iz prevelikega obupa nikdar ne zinil ene same rime, kaj se, da bi se bil kdaj pravdal radi zlatega veka kranjskih Muz, ki ga misli uvesti Mali list v imenu vejc izobrazbe slovenskega ljudstva v naših krajih.

Ojitalo se nam bo, da vlečemo radi koludrovščine pravcato morsko kačo, ker ne vemo, kaj bi pisali v teh prevročih dneh, ko polenijo tudi možgani. Ko bi ne bilo že končno prepotrebno, ne bi govorili tako obširno. Kar se danes dade postenim ljudem za drag denar pod naslovom pouka in novic, je po večini tako neslano, da izziva kritiko. Če je prišel narodni inteligent na koludrovščino, da jo tedensko protzvaja, je treba povedati, da je ta narodna »duševna« hrana kvečjemu za za v pomije in da naj se ze zaradi usmiljenja s slovenskim ljudstvom konča proizvajati. Če že ni nikogar sram, da vežba z njo svoje dušne zmožnosti.

Časnikar je vzasi veljk revež, vendar se ni potrebno, da bi se kar v gnojnico spočel v zabavo »preprostega« občinstva. »Preprosto« občinstvo ima napoled z njim zgolj se sočutje in se niti zabava ne spričo njegovega glumaštva, ker ima še vedno več zdravega okusa ko tisti, ki se lovi, da bi mu ustregel in ga spravil v smeh za vsako ceno.

To bi bilo prvo, kar nam je potisnilo pero v roko na čast koludrovščine. Če je del pisarjenja Malega lista bedast in neslan, je pa drugi del komedijantski, da ne omenjamo bolj na široko vseh krvavih novic, ki jih od petka do petka zbirajo Malolistarski gospodje za dobro slovensko ljudstvo. Vzemimo na pr. le »novico« K a j b o? Kaj bo, razlaga v listi listovi številki tako le:

Snuje se velik nadstrankarski odbor, ki bo izdajal moderen slovenski dnevnik, ki ne bo odvisen od bank, ki ne bo v rokah dveh interesiranih oseb, ampak v rokah naroda. — Mi pravimo, naj bi se mislel o novi tiskarni in novem dnevniku opustila zakaj sicer bosta obe tiskarni hirali in oba dnevnika. Veliko boljše bi bilo, ko bi gospodje pri »Edinosti« odprli oči in uvideli, da se danes ne da vladati kakor pred 50 leti. Dajte, gospodje, ki ukazujete, umislite se revnega ljudstva!

Tako torej Mali list. Kje se snuje ta veliki nadstrankarski odbor ne ve niti tisti, ki je spisal svoj znameniti »Kaj bo?« Nadstrankarski odbor? Morda se je pa začela Laponcem na daljnem severu smiliti vsa »amoška« politika naših narodnjakov in zato bi radi pomagali narodnemu omnibusu, ki se imenuje drugače tudi politično društvo »Edinost«? Kdo ve? Uporabljamo priliko, da nasvetujemo za novi dnevnik več kolon koludrovščine, če hoče biti res moderen. Da pa ne bo odvisen od bank in od dveh oseb, predlagamo, naj bi ga dali v roke Pepotu iz »lože pompolar«. Tako bodo stvari najlepše urejene. Razume se, da je vse to le naše mnenje, zakaj nikakor se nečemo vmešavati v zadevo nove tiskarne in modernega dnevnika s kakimi spletkami, ker bi sicer takoj trpel ta novi odbor, ki mora biti nadstrankarski!

Šalo na stran. Način poročanja listov v slogu navednega »Kaj bo?« je postal zadnje čase tako običajen, da vidi in razume ves »blut« tudi zadnji gorski pastir. Le pri Malem listu so se tako prefrigani, da mislijo vleči advokate pri »Edinosti« za nos s takim čenčanjem, ki je znak hitrega političnega propadanja juljsko-kranjskega narodnega malomeščanstva. Če se ne da ljudstvo vsi vladti kakor pred 50 leti, kakor filozofirajo Koludrovci, se tudi farbati ne bo dalo vse ko takrat, ko so se zarotniki lovili.

Z modernim dnevnikom in z nadstrankarskim odborom ter novo tiskarno skušajo gospodje oplašiti Wilfanovce, da bi jim odvzeli mirno spanje. Ni kaj reči: zelo, zelo duhovite in izhajdljive! Ampak malo verjetno, da bi se gospodje »ki ukazujejo — usmilili revnega ljudstva in dali tiskarno in kar se je drži — Malolistarjem črez. Bojimo se, da — revno ljudstvo ne bi doseglo usmiljenja.

Pa to so stvari velikih taktikov in strategov v uredništvu Malega lista, ki že dobro vedo, kako je treba navijati struno. Naš namen je le, pokazati vse narodno komedijantstvo, ki leti nize od dneva do dneva, ki krni javnost z izmišljotinami, ki laže, zavija in pase svoje politični ples sv. Vida, kakor ga je lep čas nismo videli v slovenskem življenju. Naše časnistvo je iztak sila revno sposobnih časnikarjev. Če se pa še tisti, ki mislijo, da so poklicani, spuščajo na nizino kreatur, ki vrtijo svoje delo ne samo brez vsakršnega okusa, ampak tudi in še posebno radi z lažjo, zavijanjem in detektivskimi metodami policijskih agentov-provokaterjev, bo slovenski tisk tako propadel v Juljski Krajini, da ga ne bo več resno upoštevalo ne ljudstvo in ne oblast. Časnistvo, ki vzgaja in ustvarja javno mnenje, lahko veliko koristi, a se več lahko škoduje, če ne pozna svojih dolžnosti in se lovi za mocno — blagajno. Časnikar pa postane komedijant brez ugleda, škodljivec vse javnosti.

Teh vrst nismo napisali s prepričanjem, da bo tukajšnja narodna journalistika spremenila svoje početje, ampak zato, da opozorimo somišljenike, naj ne podpirajo gnilega tiska ter pojasnujejo ljudstvu ob vsaki priliki, koliko je v resnici vreden. Narodni tisk je meščanski tisk, zato visi na njem izviren greh vsega meščanstva: lov za dobički. Tak tisk ne bo nikdar zadravil, ampak bo gnil, dokler ne razpade na profit prisegajoča meščanska — kultura.

Loplop

Zakonita.... zasoda

Stavbinske zadruge

V prošlih dneh je izjaski (fašistovski) prefekt razpustil potom dekreta to največjo delavsko zadružno podjetje tes imenoval urednim potom, brez da bi vprašal člane, likvidatorsko komisijo.

Razume se, da skušajo nasprotniki delavskega razreda najti razloge za to početje tam, kjer jih ni in da prikrivajo prave razloge ki so razrednega značaja.

Prvi napad je prihajal s strani finančnih zavodov in od tam se je dalo ali hotelo dati nekakšno podlago trditvi, da je morala Stavbinska zadruga propasti radi tega, ker je bila obremenjena z dolgovi. Zvezni kreditni zavod za preporod Benečij (in tudi Kreditni zavod za zadružništvo) nista se pred leti prikrivala namere izvršiti napad na delovne pogodbe ter s tem povzročiti zmedo med delavstvom, čeprav so navajali kot pretvezo za tako vmešavanje češ, da je treba kontrolirati uporabo izposojenih zneskov. Sindikat stavbinskih delavcev, kateremu je stal pri srcu, poleg življenja Stavbinske zadruge, tudi življenski interes tisočev delavcev, je večkrat stavil konkretne predloge, ki so spravljali v skład interes podjetja in interese delavcev. Bile so to mirne rešitve, ki po niso nikdar zadovoljevale bančne zavode in vodstvo zadruge. S takim postopanjem so ozlovoljili delavstvo ter dokazali, da vbogajo slepo tistim, ki so si stavili kot cilj uničiti to, kar je bilo plod trudapolnega delovanja delavskih organizacij. Toliko se je delalo, da je bil Stavbinski sindikat, proslega oktobra, prisiljen, sporazumno z zastopnikom Narodne stavbinske zveze Zanardijem, da prekine vse odnošaje s Stavbinsko zadrugo ter da takò odklanja vsè kar je v zadrugi dozrevalo, na škodo delavcev.

Po zavzetju vlade s strani fašistov so se pričele zopet šikane proti podjetju. Te šikane so se vršile potom oblastev in vedno pod pretvezo slabega finančnega stanja, ki pa je bilo umetno povzročeno od onega, ki je imel v rokah sukno in škarje financiranja ter tipal za grlo podjetje. Vse to in inferiornost prefekturja je privedlo do tega, da je bil upravni svet prisiljen demisionirati. Prefektura je, poslušajoč se, kakor ji je sevda stalo prav, starih avstrijskih takonov, postala na ta način gospodarica podjetja ter imenovala administrativno komisijo, ki se je morala orientirati po tem da privede Zadrugo na pod fašistovskih korporacij.

Ker se ravno govori o dolgovih, bi bilo interesantno vprašati ing. Fortija, ravnatelja Zadruge, ako ima res dolgove, koliko znanajo in kake vrste da so. Pri tem bi bilo treba izrecno povdariti, ako so ti dolgovi realni ali pa..... fiktivni. Kajti se dobro zna, da se nepremičnine, naprave in material lahko ceni poljubno, nizko ali visoko.

In potem se eno vprašanje: kako to, da medtem ko je podjetje na robu propada, ugotavljajo kreditni zavodi aktivnosti in pasivnosti, zagotavljajo interese svem upnikom in se zavezujejo plačati takoj delavce. To je ravno uganka!.....

Fašistovska komisija skliče so treh mesecih »neumornega« dela za.... rešitev Stavbinske zadruge, na tihoma shode za imenovanje delegatov na kongres. Po manj kakor enem dnevu prednaznila pa se shodi na tihoma suspendirajo. Pravi se, da ni prišlo do sporazuma z bankami in..... da ni mogoče nič napraviti. Prefekt razpusta zadrugo, jo likvidira z dekretom, ki z drugimi indiskretnostmi vred razkriva tajnost.

Ravno tako kakor ob priliki napada proti Delavski banki. Sedaj se proti Stavbinski zadrugi manevrira Kreditni zavod, ki da ne more več imeti odnošajev s podjetjem, ker je falitno in ako se isto ne podvrže gotovim pogojem ki so vse prej kakor finančnega značaja, kot n. pr. imenovanje upravnega sveta »kompetentov«, to se pravi prijateljev fašizma. Stavbinska zadruga je imela se življenske sile, ampak je ni bilo mogoče dobiti legalnim potom. Da se jo zavojuje, se zateče k igri prevzetja dolgov in kreditov s strani zalagajočih bančnih zavodov, ki pripravljajo zadrugo ali konsorcij ki bi bil popolnoma odvisen in premoženja katerega bi tvorili.... milijoni iz prebitka Stavbinske zadruge. Z drugimi besedami povedano, polaača se premoženje vitalnega zavoda, zato da se ga vloži v drugo podjetje ki naj bo slepo orodje v rokah vladajoče klike. In da bi se lažje razpolagalo z imetjem, se jemlje članom pravico imenovati si eno likvidatorsko komisijo.

Razlogi javnega reda, s katerimi se opravičuje suspendiranje kongresa za likvidacijo, obstajajo sedaj medtem ko je prefekturska komisija se pred dvemi tedni (kadar se je mislilo, da se bo dobilo podjetje legalnim potom) bila za tem da skliče člane.

V tem našem slučaju se hoče primeniti znane sisteme nasilja. Zato vsebuje dekret primamo za tiste, ki so najbolj razburjeni: vojne odškodovance, ki se bojijo, da se jim bo zaplenilo hiše, gradnjo kterih je sprejela Zadruga, kakor tudi delavce, ki imajo dobiti se mnogo tednov plače. Medtem ko je »rdeča« Zadruga »gria« denar, jim fašizem »dar ti« potom bank to, kar je bilo skoraj izgubljeno. Po takem dokazu velikodušnosti ne bo noben proletarec in mali hišni posestnik v Julijski krajini mislil da je fašizem sila ki je v službi raznih magnatov tipa Kozulič. In sele potem ko je vlada poskrbela, da se likvidira jo vojne odškodnine s kosi papirja, ki se dajo bogve kakò spraviti v denar.

Tisti, ki si razlagajo tako počenjanje s tem, da je bila Zadruga »rdeča« se bliso resnice. Ne da je dajala proletarskim institucijam, ravno narobe: stala je delavstvo dokaj žrtev.

Vlada, prefektura in fašizem so hotli zaviadati brez kontrole tudi v tej instituciji, delavstvo pa mora vedno ostati v temi in morda upray radi tega se je udusilo zadnji glas delavstva, »Lavoratore«, zato da se bo moglo nemotene manipulirati.

DELAVCI KMETJE!

ČITAJTE IN RAZŠIRJAJTE VAŠ LIST. UČITE SE, PRIDOBIVAJTE NOVIH SOMIŠLJENIKOV!

Glasovi z dežele

Črni Vrh nad Idrijo

Dolgo je že, kar se je zadnji članek, namenjen »Delu«, poslovil od nas, trnovrskih trpinov delavcev in kmetov. Človek gleda nazo vas s ponosnega Špika ali Velike Poči ki rekel, da v ti prijazni gorski vasici, z lepo belo cerkvijo v sredi, žive vsi ljudje v božjem miru, srečno in zadovoljno življenje. Ali bi se kruto varal!

Tudi tukaj žive delavci, delavke, dninarji, kmetje, kajžarji in lagal bi se, ako bi dejal, da je njih življenje človeka dostojno. Nasprotno. Mučijo se od zoro do mraka in kljub temu nimajo nič. Če ima kmet lilo in par krav, ga tarejo tako veliki davki, da kmalu več davka na leto plača, kakor je vredno premoženje. Zdaj se pa pratajmo, čemu toliko dolžnosti, kdo ima korist od njih? Delovno ljudstvo gotovo ne in tudi ne gredó v njegove potrebe. Vse, za kar nas osiparijo, požrejo tisti kateri nam sedijo na vratu, nas tlačijo k tlom ter pijejo vaso kri.

A nas delavec in kmet, kakor tudi duševni delavec, gleda vse to pasivno od strani in trpi bogu vdano, namesto da bi se zavedel svoje zgodovinske naloge, katera mu pripada in se začel organizirati v proletarsko delavski stranki in se temeljito izobraževati, ker le v organizaciji in zavednosti je moč delovnega ljudstva.

Za nazo vas je potrebno **delavsko-kmečko-izobraževalno društvo** s čitalnico in dobro urejeno knjižnico, ker če bo delavstvo telesno in duševno pripravljeno na v e l i k e d o g o d k e, katere ga čakajo, jih bo z lahkoto premagalo in se osvobodilo iz krempljev suženjstva in kapitalističnega izkoriščanja.

Zapomnimo si delavci in kmetje gesla našega velikega učitelja in bojevnika Karla Marxa, da osvoditev delavcev mora biti delo delavcih samih! Delavci celega sveta, združite se!

Tudi vera je strup za narod, če je v službi kapitalistov, bogatasev. S poslom vere, boga in pekla kot tudi onega sveta» so bogatasi zasužnili delavno ljudstvo in ga gonili v vojno klavnico. Boga so nam ukradli, da z njim uslepjo naše duše! Vam, možje in žene, fantje in dekleta, invalidi in vpokojenci in vsi, kateri ste izkoriščani, ponižani in razžaljeni, vam neverne matere, katere ste v vojni izgubile svoje sinove, vam vsem kličem: Vzdramite se iz stoletnega spanja, ne pustite se več plašiti od nikogar, ampak podirajte staro in gradite novo stavbo.

Ne dopustite, da bi vam gospoda še metala pesek v oči; streznite se, ker zadnji čas je, da ljudstvo spregleda. drugace ga bo glava strasno bolela. Učite se, čitajte delavske časopise in knjige, ne klonite tlačna pred nasilniki, ne poljubujte biča, s katerim vas tepejo, upostevajte te skromne vrstice od vašega človeka.

Upam, da ce boste dobro prečitali in premislili te vrste, da nisem imel zaman in da bo iz malega zrna nastala obila žetev in da bo naš trud za ljudstvo stotero poplačan.

Ornovrhan

Podgora

V četrtek 9. t. m. nas je po dolgi in mučni bolezni zapustila naša nepozabljena sodruzica Emi Bizaj. Bila je blaga duša, ter pravi vzor podgorskih dekliet. Takoj ob ustanovitvi »podružnice »I.j. od.« je postala članica istega, ter vedno izpolnjevala svoje dolžnosti. Pogreb se je vršil v petek 10. t. m. ob velji ki vdeležbi podgorskega ljudstva. Na grobu se je s kratkim nagovorom odslovil od nje mlad sodrug. Ni bilo človeka ki bi ne imel solzne oči. Družini sodružice izrekamo naše sožalje.

ZAHVALA

Podgorska dekleta se iskreno zahvaljujejo vsem onim ki so darovali kaj za venec naši sodružici Emi Bizaj. Nabralo se je L. 72. Obenem se »I.j. od.« zahvali vsem podgorskim dekletom, ki so pripomogle za lepo urejeni pogreb.

Sestanek slovenske komunistične mladine ob prvi obletnici smrti s. Karla Starca

Pred dnevi se je zbrala slovenska Komunistična mladina, na dveh sestankih, da se skupno spomnij padlega sodr. Karla Starca.

Prvi sestanek se je vršil na Krasu, drugi na Goriškem. Na oba sestanka se je Komunistična mladina odzvala s točnostjo in redom, kateri ima največjo važnost za naše današnje delovanje.

Sestanek se je vršil v popolnem redu, brez najmanjših neprilik, kar nam jasno priča o dobri organizaciji in o resnem delu slovenske Komunistične mladine. Udeležba je bila popolna kot vedno, ker Komunistična mladina uneva dobro pomen našega skupnega delovanja.

Po otvoritvi sestanka je prevzel besedo sodr, poročevalec, kateri je spomnil vso mladino na padlega sodr. Karla Starca in ga toplo priporočal v trajen spomin vsem sodrugom, vsemu proletariatu.

Nato je govoril o posledicah svetovne vojne, katera je takorekoč vzbudila ves proletariat iz njegove večne otopelosti; da se dvigne in otrese prirojene mu malodušnosti ter skupno nastopi novo poť človestva.

A žal — nadaljuje govornik — da se ni uresničilo to, po čemur je hrepenelo vse delavstvo, vsled nepripravljenosti proletariata in vsled napačnih poti po katerih so hodili tačasni voditelji proletariata. Posrečilo pa se je ruskim bratom s svojim odločnim nastopom, kljub nestevilnim oviram, ustanoviti st svojo delavsko-kmečko državo, na katero gleda proletariat celega sveta s ponosom in upanjem.

Govornik se je spomnil tudi akcij ki jih je italijanski proletariat izvršil lansko leto, katere pa niso imele tistega zaželjenega uspeha ravno radi nesramnega umikanja socialdemokratičnih voditeljev. Nadalje je jasno razložil pomen zadnjih dogodkov v Nemčiji in v Bolgariji, skozi katere bo gotovo revolucionarni val z nova zavzel Balkan in zapadno Evropo.

Burbozazija se lahko drži danes pokoncu le z reakcijo in to obcutimo najbolj mi v Italji. Naš sestanek nam priča da kljub vsemu nasilju ki ga vodi danes burbozazija proti nam, naše delovanje ne bo prenehalo niti za trenotek tenivse se bo vedno bolj širilo in utrjalo, za uresničenje našega ideala.

S pozornostjo so zasledovali mladi sodrugi govor iz katerega so marsikaj novega pomeli.

Po sestanku so se navdušeni, mirno in v strogem redu razšli. **K.**

Zveza komunistične mladine Italije.

(Osrednji izvrševalni odbor)

Naznanja se, da je na izv. odbor iz disciplinarnih razlogov razpustil tržaško omladinsko sekcijo ter dal nekaterim disciplinirnim članom nalogo, da jo ustanovijo na novo.

Osrednji izv. odbor.

Deželna zveza komunistične mladine.

(Izvrševalni odbor)

Naznanjamo vsem sekcijam, skupinam in sodrugom, da g. **Just Faher** ni več redno vpisam v naših vrstah. Pozivamo vas torej, da prekinete vsako strankarsko vez z omenjenim,

Proti tistim, ki se ne bodo po tem ravnali, se bo primerno postopalo.

Deželni izv. odbor

Vsi poverjeniki, zaupniki in čitalnji, ki so prejeli izvod da jih razdelijo tistim, ki niso prejeli lista direktno: potom, naj nemudoma nakažejo seznamę takih narodnikov.

Upravništvo.

Izdajatelj:
I. O. Komunistične stranke Italije.
Odgovorni urednik: Pusl. Gino. Belloni.
STGL. TIP. D. SPLAIN - TRIESTE.

D. ANIN:

Štirje govori

Govor slovenski inteligenci

— Ha, mi nismo politiki, mi smo kulturni delavci, politika je odgovorna za pravilno uporabljanje naših duševnih proizvodov v korist človeške družbe!

O, počasi, dragi moji intelektualci! Vi ste del te človeške družbe, v kateri stojite. Vi, ki rodite velike misli, ki rodite nazrte vsega njenega gibanja, ki ste njena dinamična sila, imate ogromen vpliv na to družbo. Ako pa nimate odločilnega vpliva, je to vaša krivda. Nimate ga zato, ker vam je bolj komodno biti privesek vladajočega razreda, kateremu služite in katerega končno smatrate svojemu narodu. Blesk kapitalizma vam je oslepil oči, slabi ste, premalo je v vas samoniklega, odtrgali ste se od svojega naroda, izgubili ste tla izpod svojih nog in danes, v svetovnem viharju se nihate v naših valovih, kakor trst na vodi. Brez znanja ste in brez moči. Gnijete v tradicijah razreda in danes, ko ste vi ze vsi zapadli, da vaš gospodar propada, ste zmedeni, kakor hlapci gospodarja, ki stoji pred konkursom.

Toda, stvari so danes jasne:

Na eni strani izkoriščani, na drugi izkoriščevalci.

Vmes — ničesar!

Izkoriščevani se zovejo narod, izkoriščevalci — pijavke!

S kom hočete? Z narodom, ali s pijavkami?

Urn bije in vi se morate odločiti!...

*

Draga moja inteligenca, danes stojiš čisto izven svojega naroda. On te ne pozna, ker ti ne delaš zanj, ti ne živiš v njegovih vrstah. Ti ustvarjaš kulturo za burzujski razred, pristno buržujsko kulturo in zato je naravnost smešno in zabavno, ako te slišimo vzklikavati in vzdihovati:

— Boljševiki prihajajo, njihov čas je tu, njihov pohod je siguren in njihova nura neizogibna — toda kaj, ko pa nas bodo morda pometali na ulico in pogazili naše kulturno delo...!

Morda pometali na ulico in pogazili vašo kulturo!

O, ne morda, nego prav gotovo! Vi stojite izven nas, vaša kultura ni naša kultura. Vaša kultura je med nami že zdavnaj skrahirala. Narod nima ničesar od nje in vi ste tuji hlapci, ne zagovarjate nas, beračev, ampak naše nasprotnike. Mi hočemo svoje kulturne delavce, ki bodo ustvarjali našo kulturo, ki se bodo borili odprto in iskreno za naše kulturna vzore, vas pa ne vidimo nikjer v svojih vrstah.

Vidimo pa vas v vrstah svojih nasprotnikov in ker smo napovedali boj njim velja ta boj tudi vam.

Ako imate samo malo pojma, kako bi vas rad imel naš delavski narod v svojih vrstah? Ali veste, kako se počuti naše delavstvo, ako ima v svoji sredini inteligenta, ki stoji neomahljivo in odkrito v njegovi črni vrsti?

Moč duha, pa je ves naš. Da se zapreti za naše vzore kakor mi, zaniževani in pozabljeni in jutri bo umrl z nami na vesalih, ako bo potreba, ali pa na barikadi s puško v roki. Dela nam načrte za boj, ker ti so ravno tako potrebni, kakor sila naših misic.

Ali imate pojm, kako se je naše delavstvo razveselilo, ko je izvedelo, da stoji v Ljubljani petdeset studentov — komunistov na njegovi strani? Petdeset študentov komunistov, ki tvorijo z našo tovarniško omladino eno samo organizacijo, petdeset studentov, petdeset mož intelektualnih delavcev v bližnji bodočnosti. Petdeset mož naše proletarske kulture.

In, ali veste, dragi moji intelektualci, kako ukazujeno je naše proletarsko delavstvo? Ali veste kako redno in hvaležno pohaja v naša predavanja, naše diskusije in naše politične šole in neprestano zahteva se več, se več. Pa vas ni, pa se ne zmenite za te njegove zahteve. Čim bolj vas kliče, tim bolj bežite od njega.

In vi delate za narod?

Naša delavska tovarniška in obrtniška mladina ze šest let zahteva obrtne nadaljevalne šole, koliko peticij na vlado, na magistrat, koliko prošenj v javnost je te odposlala?? Povsodi gluha ušesa. Sedaj poskuša organizovati sama svojo obrtno šolo. Koliko energije v teh mladih proletarcih, ki robotajo od zore do mraka za kapitalistično gospodo! Kolika vstrajnost v borbi za znanjem in za kulturo. Kolika želja za napredkom!

In vi?

Kje ste, vi intelektualci? Evo vam lepe prilike za delo za narod. Ko bi od vas vsak samo eno uro na teden manj gnjil v smradni kavarni, pa bi bilo to perečo vprašanje naše proletarske mladine rešeno.

Zatorej ne čudi se, draga moja slovenska inteligenca, ako te bo jutri ta narod brcnil kakor kučka na cesto in zagnal za teboj vso svojo kulturo. Ti nimaš nikakih zvez z njim, z njegovimi potrebami in njegovimi teljami. Ti si mu tuja in tuja mu je tvoja m e š č a n s k a k u l t u r a.

In ko se danes lovite po zraku, brez tal pod nogami in ko vas gledamo zbegane in zmejane, izgubljene, brez cest, menjavajoč svoje vzore in nazore kakor dete svoje igračke potem ne vemo, kaj je bolj sromažno, vi ali vaši nazori.

Nekdaj ste se nam zdeli drugačni. Nekdaj ste bili fantje. Zapeli ste nam pesem iz grla. Delavec je sedel se zamislil in v očesu mu je zaigrala solza.

Take ste nam peli:

Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi kovali,
kovali svoja srca, kovali svoj mačaj.
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Vsi: crnci rudarji iz Idrije, iz Trbovelj, iz plavzev gorenjskih, iz Kapije, iz Borovelj,
od Nabrežine beli kamnarji,
devinski opaljeni ribarji,
polnagi nosači iz luke tržaške — četa,
kot da kipariju je izsla izpod dleta —
vi, sključeni thalci od od statev, strujarji
smrdljivci, zaviti v česna ostri duh,
vi milnarji, ki nam meljete kruh,
sidarji iz Rone, mlinarji šentviški.

Solkanci.

drvarji po šumah, toto vozeci Hanci,
ti moč, ki orješ in seješ, se družno z veloim potin,
ti majerski vinitar, ki nam vince meša,
ti s svincem v pljučih, z očmi gnojnimi stavec.
v vrtince mirno zrcči savinski plavec.
Vipavec brbljavi, samizjemi bruki
kolon,
vsi, ki pomete otiske napotnic-apon,
tudi vi, pozorno sklonjeni naprej,
brodarji v bodočnost, v ogromni nova
brez muj...

Zato bomo mi kovali kovali,
trdo kovali, tenko poštanli,
da ne bo med nami neposman,
ko sine dan,
ko pride čas,
da vstane, plane kladivar, kladivar
stini iz nas...

(Sledi)